

Nefndasvið Alþingis
Velferðarnefnd
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík 23. nóvember 2020

Meðfylgjandi er umsögn Barnaheilla - Save the Children á Íslandi um tillögu til þingsályktunar um rétt barna til að þekkja uppruna sinn. (Þingskjal 193 — 192. mál, 151. löggjþ.)

Virðingarfyllst,
f.h. Barnaheilla - Save the Children á Íslandi

Erna Reynisdóttir,
framkvæmdastjóri

Umsögn Barnaheilla – Save the Children á Íslandi um tillögu til þingsályktunar um rétt barna til að þekkja uppruna sinn

Barnaheill – Save the Children á Íslandi hafa fengið til umsagnar ofangreinda þingsályktunartillögu og þakka fyrir það.

Umsögnin er nær samhljóða fyrri umsögn um sama mál.

Barnaheill styðja tillöguna og telja mikilvægt að réttur barns til að þekkja uppruna sinn sé skýrður í lögum eins og Barnasáttmálinn segir að ríki þurfi að gera, sbr. eftirfarandi og eins og fjallað er um í greinargerð með þingsályktunartillögunni:

7. gr.

1. Barn skal skráð þegar eftir fæðingu, og á það frá fæðingu rétt til nafns, rétt til að öðlast ríkisfang, og **eftir því sem unnt er rétt til að þekkja foreldra sína** og njóta umönnunar þeirra.
2. Aðildarríki skulu tryggja að réttindum þessum sé komið í framkvæmd í samræmi við lög sín og skuldbindingar í viðeigandi alþjóðasamningum á þessu sviði, einkum í þeim tilvikum þegar barn yrði ella ríkisfangslaust.

8. gr.

1. Aðildarríki skuldbinda sig til að virða rétt barns til að **viðhalda því sem auðkennir það sem einstakling**, þar með töldu ríkisfangi sínu, nafni og **fjölskyldutengslum** eins og **viðurkennt er með lögum**, án ólögðra afskipta.
2. Sé barn ólöglega svipt einhverju eða öllu því sem auðkennir það sem einstakling skulu aðildarríkin veita viðeigandi aðstoð og vernd í því skyni að bæta úr því sem fyrst.

Börn eru einstaklingar sem njóta sinna eigin sjálfstæðu mannréttinda eins og kemur svo ágætlega fram í þingsályktunartillögunni, og hafa skal í huga að við hverja ákvörðun um líf þeirra þarf að hafa það sem barni er fyrir bestu að leiðarljósi. Jafnframt eru réttur til upplýsinga sem og réttur til að tjá skoðun sína í öllum málum sem börn varða mjög mikilvæg réttindi Barnasáttmálans, sem raungerast ekki af sjálfu sér heldur þarf að tryggja þau með lögum og sérstökum aðgerðum, svo sem fræðslu, kynningu og hvatningu til samfélagsins um að virða þau réttindi barna.

Mikilvægt er við skoðun þessa máls að fræðimenn og hagsmunafélög, þ.m.t. hagsmunafélög barna, verði höfð með í ráðum. Nokkuð er til af útgefnum fræðigreinum um málefnið sem auðvelt er að finna á netinu. Fræðimenn eru ekki á einu máli um hvaða leið skuli farin. Skarast þá réttindi barnanna til að komast að uppruna sínum á við rétt

Barnaheill

þeirra sem gefa sæði sín, til friðhelgi einkalífs og persónuverndar. Barnaheill hvetja til þess að gætt verði sérstaklega að því að börn séu virt sem sjálfstæðir rétthafar og að réttur þeirra til að þekkja uppruna sinn gangi framár rétti sæðisgjafa til persónuverndar og/eða rétti foreldranna til að halda uppruna barns leyndum. Samtökin hvetja til þess að norrænni lagaframkvæmd verði fylgt við þróun þessara réttinda, sbr. umfjöllun þar um í þingsályktunartillögunni. Hins vegar hvetja Barnaheill Dómsmálaráðherra og Alþingi til að huga að því hvort eðlilegra sé að veita barni rétt á upplýsingum um uppruna sinn í málum sem hér um ræðir, fyrr en við 18 ára aldur, eins og virðist hafa verið gert í Svíþjóð.

Barnaheill – Save the Children á Íslandi hafa Barnasáttmálann að leiðarljósi í öllu sínu starfi og vinna gegn allri mismunun barna. Í mörgum tilfellum virðist þörf barna til að vita um uppruna sinn vera brýn og ef vilji barns er sá að komast að uppruna sínum er mikilvægt að taka mið af þeim vilja og gera allt til að aðstoða barnið við það.

Nefndasvið Alþingis
nefndasvid@althingi.is

Kópavogi 4. desember 2020.

Efni: Tillaga til þingsályktunar um rétt barna til að þekkja uppruna sinn, 192. mál, þingmannatillaga.

Vísað er til tölvubréfs Alþingis frá 11. nóvember 2020 þar sem óskað er álitis Læknafélags Íslands (LÍ) á tillögu til þingsályktunar um rétt barna til að þekkja uppruna sinn, 192. mál á 151. löggjafarþingi.

Í tillögunni er lagt til að dómsmálaráðherra verði falið að undirbúa lagabreytingu sem tryggi að börn sem getin eru með tækniþróvgun og kynfrumugjöf eigi rétt á upplýsingum um uppruna sinn. Frumvarp þessa efnis verði lagt fyrir Alþingi eigi síðar en í janúar 2021.

Í greinargerð kemur fram að tillaga þessi var fyrst fullt á 141. löggjafarþingi og síðan endurflutt á 146., 147., 148., 149. og 150. löggjafarþingi en hlaut ekki afgreiðslu. Hún er nú endurflutt nær óbreytt.

Í tillögunni felst að dómsmálaráðherra verði falið að undirbúa lagabreytingu sem tryggi að börn sem getin eru með tækniþróvgun, gjafaeggja eða gjafasæði eigi rétt á upplýsingum um uppruna sinn. Hérlandis eigi börn sem getin eru með þessum hætti ekki sjálfstæðan rétt á að fá upplýsingar um hver kynfrumugjafinn er ef notað er gjafaegg eða gjafasæði og kynfrumugjafinn krefst nafnleyndar, sbr. 2. mgr. 4. gr. laga um tækniþróvgun og notkun kynfrumna og fósturvísa manna til stofnfrumurannsóknna, nr. 55/1996.

Þegar lög nr. 55/1996 voru til meðferðar á Alþingi var nokkuð tekist á um nafnleynd kynfrumugjafa. Ofan á varð sú niðurstaða sem fyrir liggur, að nafnleynd er virt óski kynfrumugjafi eftir því. Á þeim tæpa aldarfjórðungi sem liðinn er síðan hefur afstaða til nafnleyndar í þessu sambandi breyst. Þá hafa verið lögfest skýr ákvæði í barnalög nr. 76/2003 um rétt barna til að þekkja báða foreldra sína, sbr. 1. gr. a laganna. Barnasáttmáli Sameinuðu þjóðanna sem geymir sömuleiðis þennan rétt barna hefur verið lögfestur hér á landi með lögum nr. 19/2013. Lí telur því að endurskoðun sú sem þessi tillaga til þingsályktunar leggur til sé löngu tímabær. Lí telur á hinn bóginn eðlilegt að þessi endurskoðun verði á ábyrgð heilbrigðisráðherra enda heyra lög nr. 55/1996 undir heilbrigðisráðherra en ekki dómsmálaráðherra.

Með þessari breytingu sem og þeirri að gefa þarf rýmri tíma til endurskoðunarinnar en tillagan tilgreinir, leggur Lí að þingsályktunartillagan verði samþykkt.

Verði eftir því óskað er Lí að sjálfsögðu tilbúið til að senda fulltrúa félagsins á fund velferðarnefndar til að ræða þingsályktunartillöguna.

Virðingarfyllst,
f.h. stjórnar Lí,

Reynir Arngrímsson, formaður

Alþingi
b.t. Velferðarnefndar Alþingis

Reykjavík, 25. nóvember 2020
Tilvísun: 2020112819/GIÁ

Efni: Umsögn um tillögu til þingsályktunar um rétt barna til að vita um uppruna sinn

Persónuvernd vísar til beiðni velferðarnefndar Alþingis frá 11. nóvember 2020 þar sem óskað er umsagnar stofnunarinnar um tillögu til þingsályktunar um rétt barna til að vita um uppruna sinn (192. mál á 151. löggjafarþingi, þskj. 193).

Með þingsályktunartillögunni er lagt til að Alþingi álykti að fela dómsmálaráðherra að undirbúa lagabreytingu sem tryggi að börn sem getin eru með tæknifrjónvagn og kynfrumugjöf eigi rétt á upplýsingum um uppruna sinn. Frumvarp þess efnis verði lagt fyrir Alþingi eigi síðar en í janúar 2021.

Persónuvernd bendir á nauðsyn þess að gætt sé að ákvæðum laga nr. 90/2018 um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga, við þá vinnslu persónuupplýsinga sem hér um ræðir. Yrði vinnslan því m.a. að samrýmast grunnreglum um sanngirni og meðalhóf, sbr. 1. og 3. tölul. 1. mgr. 8. gr. laganna. Að því marki sem í lagafrumvarpi á grundvelli þingsályktunartillögunnar yrði að finna ákvæði, sem varða myndu vinnslu persónuupplýsinga, myndi stofnunin veita efnislega umsögn um þau. Að öðru leyti eru ekki gerðar athugasemdir við þingsályktunartillöguna.

F.h. Persónuverndar,

Þórður Sveinsson

Helga Sigríður Þórhallsdóttir

UMBOÐSMAÐUR BARNA

Velferðarnefnd Alþingis

Reykjavík 23. nóvember 2020

Efni: Umsögn um tillögu til þingsályktunar um rétt barna til að þekkja uppruna sinn, 192. mál

Vísað er í tölvupóst frá nefndasviði Alþingis, dags. 11. nóvember sl., þar sem óskað var eftir umsögn umboðsmanns barna um framangreinda tillögu til þingsályktunar. Þar sem tillagan er endurflutt nánast óbreytt vísar umboðsmaður barna í fyrri umsögn um sama mál sem fram kemur hér að neðan.

Í tillögunni er gert ráð fyrir því að dómsmálaráðherra verði falið að undirbúa lagabreytingu sem tryggi að börn sem getin eru með tæknifrjógvun og kynfrumugjöf eigi rétt á upplýsingum um uppruna sinn og að frumvarp þess efnis verði lagt fyrir Alþingi eigi síðar en í janúar á næsta ári.

Frá framlagningu frumvarps þess sem var að lögum um tæknifrjógvun árið 1996 hefur umboðsmaður barna gert ítrekaðar athugasemdir við það fyrirkomulag sem tryggir kynfrumugjöfum nafnleysi. Hefur umboðsmaður barna áréttað að þannig sé komið í veg fyrir að börn njóti þess sjálfsagða réttar að þekkja líffræðilegan uppruna sinn. Í 8. gr. Barnasáttmálans, sbr. lög nr. 19/2013, kemur fram að barn eigi rétt á að viðhalda því sem auðkennir það sem einstakling, en sá réttur á einnig við um líffræðileg einkenni eins og lækni- og erfðafræðilegar upplýsingar um ættingja og blóðtengsl. Þetta hefur jafnframt verið áréttað í almennum athugasemdum barnaréttarnefndar Sameinuðu þjóðanna (nr. 14 frá 2013) en þar kemur fram að börn eigi rétt á að fá aðgang að upplýsingum um erfðafræðilegan uppruna sinn, þar sem upplýsingar af þeim toga séu hluti af því sem einkennir barnið, sbr. 8. gr. sáttmálans. Þá hefur umboðsmaður barna ítrekað bent á aðstöðumun barna sem eru annars vegar getin með tæknifrjógvun og kynfrumugjöf og hins vegar barna sem eru ættleidd. Samkvæmt V. kafla laga

um ættleiðingar, nr. 130/1999, eiga ættleidd börn sem náð hafa 18 ára aldri, rétt á að fá tiltækar upplýsingar um kynforeldra og þá bera foreldrar ættleiddra barna skyldu til að upplýsa þau um þá staðreynd jafnskjótt og barnið hefur þroska til. Gera lögin ráð fyrir því að það sé að jafnaði gert eigi síðar en er barn nær sex ára aldri. Í þingsályktunartillögunni kemur fram að við gerð frumvarpsins eigi að horfa sérstaklega til sænskrar löggjafar. Umboðsmaður barna tekur undir þau sjónarmið enda var Svíþjóð fyrsta ríkið sem lögfesti bann við nafnleynd kynfrumugjafa. Í sænskri löggjöf er því tryggt að einstaklingar í þessari stöðu fái upplýsingar um uppruna sinn í lögum um erfðafræðilega friðhelgi (Lag 2006:351 om genetisk integritet m .m). Þá vill umboðsmaður barna enn fremur áréttta nýlega breytingu á sænsku foreldralögunum (Föralsdrabalk (1949:381) en þann 1. janúar síðastliðinn tóku gildi breytingar á foreldralögunum með gildistöku laga nr. 2018:1279. Er nú fjallað um rétt barna til upplýsinga í ákveðnum tilvikum í 15§ laganna þar sem segir að barn sem getið er með tæknifrjóvgun og kynfrumugjöf á rétt á því að vera upplýst um þá staðreynd af foreldrum. Með vísan til alls framangreinds vill umboðsmaður barna því hvetja Alþingi til þess að samþykkja umrædda þingsályktunartillögu og fela þannig dómismálaráðherra að undirbúa umræddar lagabreytingar. Að mati umboðsmanns barna er um ræða löngu tímabært og nauðsynlegt framfaraskref í þágu barna. Þá lýsir embætti umboðsmanns barna yfir vilja til þess að leggja dómismálaráðuneytinu lið í þeirri vinnu.

Virðingarfyllst,

Salvör Nordal,
Umboðsmaður barna